

A sokszínűség szépsége

A Total Art Nemzetközi Művészeti Egyesület bemutatói

Sokan, sokfélék élünk egy-egy közösségben: iskolában, településen, országban. Gyakran nem is ismerjük a másikat, s legfőbbképpen egymás kultúráját, pedig a világ szépségét éppen a sokszínűsége adja. A következőkben két olyan személlyel beszélgetünk, akik e felismerés alapján valósítottak meg egy olyan programot, amely több ezer érdeklődőt vonzott a kiállításaikra, hangversenyeikre.

A művészet épp olyan szükséglete az embernek, mint az evés és az ivás."

(Dosztojevszkij)

Kardos Andrea: A Total Art Egyesület 2013 végén alakult meg. A nevében szereplő „total” szóval is jeleztük, hogy nagyon sok dologgal kívántunk foglalkozni, s foglalkoztunk is. A művészet, a kultúra ápolását, gondozását tekintjük a fő feladatunknak Pécsen, elsősorban a városban. Nemzetközi művészeti egyesületként határoztuk meg magunkat, tehát kifelé is tekintgetünk, nemzetközi kapcsolatokat is szeretnénk kiépíteni.

– *Hogyan értékelitek működésetek első évét?*

Kardos Andrea: 2014 csodálatos év volt. Rengeteg munkánk volt benne, fantasztikus eredményeket értünk el. Indulásunk óta van egy állandó kiállításunk, mely a pécsi animáció történetét mutatja be. Ennek negyvenéves hagyománya van ebben a városban. Amikor létrejött az ezt bemutató kiállítás, még csakis ezzel foglalkoztunk. A belvárosban, a Király utca közepén van a kiállítóhelyünk, amit a Pécs Holdingtól megkaptunk, mivel részt vettünk a „Belváros újratöltve” pályázaton. A városkezelő az üres üzlethelyiségek megnyitására törekszik, s arra, hogy itt a belvárosban olyan dolgok történjenek, amik hasznosak. Úgy gondolom, látták, hogy a kultúrát erőteljesen behoztuk a környékre, ezért sikerült most már a második programba is bekapcsolódnunk. Mutasuk be a nemzetiségeinket! – merült fel a gondolat, de ne csak a táncukat, a gasztronómiájukat vagy a zenéjüket ismertessük, hanem átfogó bemutatásukra törekedjünk. Így vágtunk bele ebbe a program-sorozatba, amit a város vezetésén és számos kiemelkedő személyiségen túl is szinte mindenki pártfogolt. Amikor belemerültünk az ötletek megvalósításába, bizony volt olyan, hogy havonta akár három tárlatot is szerveztünk, ami tömör munkával járt.

Az eredeti elképzelésünknek megfelelően a nagyobb létszámmal jelenlévő nemzetiségek egy egész hónapot kaptak, a kisebbeket pedig úgy tudtuk bemutatni év végéig, hogy tíznaponként nyitottunk meg egy-egy újabb kiállítást. Nagyon sokat tanultunk a nemzetiségektől, nagyszámú különleges ismerethez jutottunk róluk, s egy csomó barátságot kötöttünk. Mindez nekünk is igen hasznos volt. A nemzetiségeket bemutató rendezvénysorozatunkra

a december 17-ei záró kiállítás tette fel a koronát. Ezt a párhuzamosan zajló Nemzetiségek Napja programjának keretében szerveztük meg, mivel annak megrendezési jogát is mi nyertük el. A gyönyörű kiállítással és színvonalas műsorral egybekötött eseményt a Kodály Központ aulájában tartottuk meg.

– *Miért pont a nemzetiségekről és pont Pécsen rendeztetek kiállítást?*

Kardos Andrea: Rozsnyai Ilona ötlete volt, amely abból indult ki, hogy Pécs különleges város, mivel az országban itt él a legtöbb nemzetiség.

Rozsnyai Ilona: Nyolc évre részt vettem egy pályázaton, s a projektben már akkor foglalkoztam ezzel az elképzeléssel. Amikor aztán 2013-ban arról beszélgettünk, hogy milyen kulturális programokat tervezzünk, megemlítettem, hogy 2014 a nemzetiségek éve lesz. Abban az időben még Pesten laktam, csak nyolc hónapja költöztem Pécsre, pont azért, hogy a nemzetiségi projektet végig tudjuk csinálni. Ez ugyanis egy olyan munka, melynek során napi 14-16 órát dolgoztunk. Ez a program sokkal több, mint a nemzetiségekkel való foglalkozás. A nemzetiségek egymás között ünnepelnek – s mi fontosnak tartjuk, hogy megismerjük a kultúrájukat, szokásait: hogyan élnek egymás között.

Ami még nagyon fontos: eddig ezzel a témával nem foglalkozott senki, így egy olyan projektet indítottunk el, amiben nem volt versenytársunk. Nehezen indult el a munka, mert először meg kellett keresni a kapcsolatokat, hogy kivel tudjuk ezeket a programokat végrehajtani. Nagy tanulói időszak áll mögöttünk, amit a záró gálán én úgy fogalmaztam meg, hogy a hídépítést elkezdjük, tíz pillért leraktunk, és jelentjük, hogy az alapfokú képzést jelesen elvégeztük. A középfokú képzés azt jelenti, hogy megvan már az idejünk: a „Baranyai Nemzetiségi Körkép”, aminek a bemutató szakasza, az első rész már megvalósult. Bemutattuk a Pécsen élő nemzetiségeket, most jön a baranyai nemzetiségek bemutatása. Időközben javaslatot tettünk a városvezetésnek és az államtitkár úrnak, hogy létre kell hozni a Nemzetiségek Kulturális Intézményét, me-

lyet az ő támogatásukkal szeretnénk megvalósítani. Itt Pécs! Hol, máshol? Itt él a legtöbb nemzetiség, nincs még olyan hely, vagy város az országban, ahol ennyien élnek, és ki kell használni azt a szlogent, hogy „Pécs nemcsak a kultúra, hanem a nemzetiségek városa is”. Reményeink szerint ez a tervünk két éven belül megvalósul.

– *Hatalmas tervek ezek. Amint Andrea mondta az előbb, a város vezetése nagy örömmel fogadta a kezdeményezéseket. Hogyan fogadták a nemzetiségi önkormányzatok?*

Rozsnyai Ilona: Jól fogadták. A nemzetiségi önkormányzatok is hamar felismerték az ügy fontosságát, s azt, hogy voltaképpen helyettük is szervezzük az eseményeket. Azt nem mondom, hogy nem voltak félreértések. Vagy nem úgy értelmezték a dolgokat, ahogyan mi; vagy nem jól adtuk át nekik, hogy mit szeretnénk csinálni. Ez azonban már nagyon az elején kiderült. Kezdetben a nemzetiségi önkormányzatok azt hitték, hogy a testületüket akarjuk bemutatni, ám ez eszünk ágában nem volt. Tisztáztuk, hogy azok megtalálásához kérünk segítséget, akik az adott nemzetiséghez tartozónak vallják magukat, és ahhoz, hogy az intézményeiket felkereshessük. (Pesti lévén, én azt sem tudtam, melyik nemzetiségnek van itt iskolája.) Később aztán már volt úgy, hogy maga a nemzetiségi elnök jött el hozzánk, hogy segítsen a kiállítás berendezésében. Például a német önkormányzat elnöke öltöztette föl népviseletbe a babát. A városban élő nemzetiségi

lakosoktól is nagyon sok segítséget kaptunk. Így jutottunk el a *Kosztics Istvánékhöz* (Cigány Kulturális és Közművelődési Egyesület – a szerk.), a *Leöwey Klára* és a *Koch Valéria Gimnáziumhoz*, de sorolhatnám a többi nemzetiséggel foglalkozó iskolát is. Ugyanígy említhetem a *Várostörténeti Múzeumot* is. Az, hogy a *Janus Pannonius Múzeummal* remek együttműködés alakult ki, annak köszönhető, hogy ők is megértették, mit akarunk. Megkerestük a bologárkertészetek és kertészeik fotóit, hogy miként néztek ki 60-70 évvel ezelőtt. Ezt szeretnénk folytatni ebben az évben is, hogy így, több kutatómunkát végezve, még jobban mutathassuk be a nemzetiségek életét. A németekét sem tudtuk teljességében láttatni, hiszen a leghosszabb, 300 éves itteni történelmi múlttal ők büszkélkedhetnek. A kiállításához *Pataki Pétertől* *Himesházáról*, de *Nagynyárádról*, sőt *Kiskassáról* is kaptunk anyagot, noha eredetileg csak a pécsi német nemzetiség bemutatása volt a célunk. Nem mindig volt minden gördülékeny, de a végeredmény mindenképpen kedvező.

– *Jeleztétek, hogy nem csak a táncra kívántatok fókuszálni, hanem sok minden másra is. Mi az, amit végül bemutatattok?*

Kardos Andrea: A hagyományt nem lehet háttérbe szorítani, de nagyon széles skálán mozgott ez a programsorozat, tehát mindenhol próbáltuk irodalmi esttel vagy egy filmvetítéssel színesíteni az eseményeket. A legnagyobb meglepetést – legalábbis számomra – a horvátok jelentették, mert nagyon-na-

gyon hagyományörzők, miként a németek is. A nemzetiségek irodalmát, zenéjüket és a képzőművészetüket is szeretnénk volna ismertetni. A legnagyobb öröm az volt, amikor itt, helyben élő képzőművészetet találtunk, például a lengyeleknél, akik aktívan részt vettek a kiállítás összeállításában is.

A horvátoknál két kiállítás is volt. A romáknál három rendezvény volt pluszban: egy irodalmi est Kovács József Hontalan költővel és Bertók László íróval, költővel, valamint egy filmvetítés, amelyen a „Romani Kris” című filmet nézte meg a Gandhi és a Leöwey Gimnázium egy-egy osztálya. Tartottunk egy irodalmi estet is, melyen cigány mesék hangzottak el magyar nyelven és cigányul, Frankovics György „Széllkomák” című könyvéből, így az valójában könyvbemutató volt. A Gandhi Gimnáziumból érkezett fiatalok mondták a meséket cigányul. A romák voltak az elsők. Azt mondtuk Ilonával, hogy meg kellene ismételniük, mert akkor még nagyon tapasztalatlanok voltunk. Már maga az először kiírt cím is ezt tükrözte („Roma kultúra mindenkinek”). Kiderült, hogy ez így nem jó, mert vannak olyanok, akik romának vallják magukat és vannak, akik cigánynak. Végül kiírtuk mindkettőt. Magát a kiállítás anyagát Kosztics Istvánéktól kaptuk, tehát inkább a beás vonal volt erős. A lovári vonalat is meg kellett volna mutatnunk, ez hiányosság volt. Szívünk szerint, ha lett volna rá idő, a programsorozat végén megismételtek volna ezt a kiállítást, hogy egy sokkal átfogóbb képet mutathassunk, de még jön a megyei bemutató.

Rozsnyai Ilona: Az idő néha ellenünk dolgozott. Az indulás nagyon jó volt, több programot terveztünk, az is növelte a látogatottságot. Júniusban a horvátok voltak soron, s akkor a Pécsi Országos Színházi Találkozó nagyon besegített. Volt, hogy éjfélig kint voltunk, kiállítás volt, embereket rajzoltattunk, behívtuk őket. Itt volt minden. Háttérben a horvát kiállítással. Utána volt egy kis nyári szünet, és az ukránokkal folytattuk. Ők hozták a meglepetést: először jelent meg annyi ember, hogy nem hittük el, ennyien kíváncsiak a nemzetiségre. Akkor egy szép ikonkiállításunk volt, ami csak egyetlen napig tartott, de ugyanaz a tömeg megjelent a külön eseményen: a zakuszká-kóstolón, ahol Kárpáti Gábor régész tartott előadást az ukránok és a magyarok kapcsolatáról. Nagyon érdekes volt a gondolatmenete. Volt vodka-kóstoló is. Egyre többen jöttek. Öt ezer fölötti volt a programok látogatottsága, és azt nem is tudjuk, hogy a Kodály Központban még hányan látták ezt a kiállítást, ami két hétig ott is megtekinthető volt.

– *Hogy tapasztaltatok, a programok látogatói inkább az adott nemzetiséghez tartoztak?*

Rozsnyai Ilona: Vegyes volt a látogatók összetétele. Voltak köztük pártoló tagok is; egyszerűen csak szerették az adott a nemzetiséget. A németeknél

érezhető volt a nemzetiségi kötődés, ez természetes. A kötődés azonban tágabb, mint a nemzetiséghez tartozás. A szerbeknél 30 tagú férfikar volt itt Szerbiából, a Karlócai Teológiai Iskola kórusa. Fantasztikus volt!

– *Ti hívtátok meg őket, vagy csak erre jártak?*

Rozsnyai Ilona: A szerb kiállításunk össze volt kötve egy másik programmal. Nekik épp egy egyházi ünnepük volt a városban, és a szerb kulturális hónap keretében Pécsen is tartottak megemlékezést. A szerbeknek most épül a templomuk a Zrínyi utcában, és a kórus tulajdonképpen arra jött. Az elnök azt mondta, hogy természetesen a megnyitóra is eljönnek. A látogatók közül a pécsiek igencsak rácsodálkoztak, hogy örmények is élnek a városukban. Nagyon sok turista is jött, főként a nyári időszakban. Az ukránoknál és a németeknél is voltak olyanok, akik azért jöttek el más településekről, mert olvasták, hogy lesz a megnyitó.

– *A beszélgetés elején mondtátok, hogy szeretnétek máshol is megjelenni. Megalapoztátok ehhez a kapcsolatokat?*

Rozsnyai Ilona: Igen, ez megvan. Például Fekedel, Nagynyáráddal, Himesházával, Kiskassával. A megyei körkép éppen azt fogja mutatni, hogy kimegyünk a megyébe, de lehet, hogy egy-egy nemzetiségnél csak odáig jutunk el, hogy egy falut hozunk be. Mindenképpen érdekes lesz. A kapcsolatrendszer tehát megvan, sőt, két héten belül lesz egy nemzetiségi tanácsülésünk az elnökökkel, s erre meghívjuk a baranyaiakat is. Látni fogjuk, hogy ki az, akit érdemes még bevonni ebbe a programba. Ők javasolnak, mi pedig megvalósítjuk.

– *Hol akartok még támogatást keresni, hiszen az ez évre tervezett programotokhoz igen sok anyagi forrás kell?*

Kardos Andrea: Az egyesület teljesen nullszaldósan indult. Ahogy elmondtuk, kiépítettük a kapcsolatrendszerünket. Például állandó boros támogatónk van, a Kalamáris Vinotéka, s folyamatosan támogatja borral a megnyitóinkat. Eleinte saját magam sütöttem a pogácsákat vendégeinknek. A programokra a fellépők egy részét az iskolákból kaptuk (Gandhi Gimnázium, Koch Valéria Gimnázium), a másik részük pedig azért jött el, mert itt a belvárosban új közönség előtt tudott bemutatkozni... Egy-két nemzetiségi önkormányzat és a város kulturális bizottsága is támogatott minket anyagilag. Így tudott ez a gyönyörű kiállítás végül megvalósulni. A támogatásokból fenn tudtuk tartani magunkat, de a jövőben mindenképpen tovább kell keresnünk az újabb és nagyobb támogatásokat.

Rozsnyai Ilona: Igaz, hogy az elején sok iskola volt itt, de sikerült egy-egy nemzetiségen keresztül

művészeket megismerni, akik azért jöttek el, mert megértették, hogy mit akarunk, és úgy érezték, hogy az támogatásra méltó.

Kardos Andrea: A ruszinoknál például a Pannon Filharmonikusoktól jött két zenész. *Lebeda Zsuzsa*, a gyönyörű hangú, közismert énekesnő, 17-én is ott volt a Kodály Központban megrendezett záró kiállításunkon, ahol a Liszt Ferenc Zeneiskola diákjai is felléptek.

Rozsnyai Ilona: A záró gálán nyolcvan nemzeti-ségi művész lépett föl. Együkkel, *Radics Miroszláv* klarinétművésszel 2013-tól, már a legelső kiállításunktól kapcsolatban vagyunk. A programok, kiállítások szervezése közben több hasonló együttműködés alakult ki.

– Ez afféle küldetés számotokra?

Kardos Andrea: Igen, mindenféleképpen.

Rozsnyai Ilona: Máshogy nem is lehetne. Mivel a nemzetiségek megértik, hogy mit szeretnénk csinálni, ha kérünk valakitől valamit, akkor jönnek segíteni. A lengyel megnyitóra például kölcsönkaptuk a horvát színház zongoráját. A szerb megnyitón, itt volt *Hepp Mihály*, a horvát szövszóló, és a fotós is horvát volt. Pályázunk is, de ez a dolog többet érdemel. A kultúra támogatása mellett a nemzeti sokszínűség fenntartása is fontos. Európában a miénk az egyetlen olyan ország, ahol ennyiféle nemzetiség él, saját jogokkal rendelkezik, és országgyűlési képviselő is van mindegyiknek. Az azonban, hogy csak beszélünk róla, kevés. És mivel tudunk nagyot mutatni? Erre már októberben felfigyelt a RAI Uno, olasz televíziós csatorna, amely nálunk forgatott. Megtörtént tehát a nemzetközi kilépésünk, de jelenleg is folyamatos egyeztetésben vagyunk az EuroNews hírcsatornával. November 28-án *Hoppál Péter* kulturális államtitkár nyitotta meg a ruszin kiállítást, és kijelentette, hogy az a munka, amit végzünk, országos elismerést érdemel. A Nemzetiségi Kulturális Intézmény kidolgozott projektjét szeretnénk tovább vinni, illetve egyeztetni. Ha az elképzelés megkapja a politikai támogatást, s megalakulhat Pécsen ez az intézmény, akkor annak komoly külpolitikai hozadéka is lenne.

Kardos Andrea: Mindig úgy próbáltuk megszervezni a kiállításokat, hogy azok politikamentesek legyenek. Erre az elejétől odafigyeltünk. A nemzetiségi nagyon kényes téma, de nem tudjuk kikerülni a politikát, mert a segítségük nélkül egy akkora projektet, mint a Nemzetiségi Kulturális Intézmény létrehozása, képtelenek lennénk megvalósítani. Vagy lehet, hogy mégis megtudnánk, csak sokkal nehezebben. Épp ezért kell nekünk egy ilyen jellegű támogatás a politikusok részéről, amiből – ahogy azt

Ilona is mondta – ők is nagyon jól tudnának profitálni. Nyilván ők is meglátták ezt, azért kaptunk – és reméljük, a továbbiakban is kapunk – támogatásokat, segítségeket tőlük.

– Mivel foglalkoztok még, miről terveztek még kiállítást, hiszen nem csak a nemzetiségekkel foglalkoztok?

Kardos Andrea: Már 2013 második felében, amikor megnyílt itt a kiállítás, rendeztünk komolyzenei koncerteket, kortárs festőkiállítást, és Boros Misi is zongorázott nálunk. Az animációs (állandó) kiállításunk mellett tavaly januárban, a kultúra napján a Pécsi Kulturális Központ mutatkozott be nálunk. Egy hónapra megkapták a kiállítótermünket, és akkor rengeteg gyerekprogramot csináltunk. Volt karneválunk, a Velencei Karneválra picit hajazó, Királyi Karnevál címen rendezett kosztümös felvonulás. (Idén ismét szeretnénk megtartani.) A magyar költészet napján, a tánc és a színház világnapján is érdekes rendezvényeink voltak. Nagyon jó a kapcsolatunk a Pécsi Nemzeti Színházzal, onnan kaptunk kellékeket, s a kulisszák mögé rendeztünk egy bemutatást. Az ajtó előtt volt egy nagy színházi függöny, tényleg olyan hatása volt, hogy aki belépett, mintha a kulisszák mögé keveredett volna. A Tánc világnapján több együttes is fellépett az utcán, előttünk, és idebent is. Sokféle táncot mutattak be, például aerobik-, flamenco- és néptáncokat. Az idén is tervezzük ezeket a programokat. Tavaly volt még egy olyan projektünk, ami során két fiatal ötletét valósítottuk meg. Három kirakatban minden hónapban egy magyar költő versét tettük ki. Egy fiatal festőművész lány készített hozzá nagyméretű képeket. Ez a projekt egész évben zajlott, most január végén volt egy összefoglaló tárlata. Két hétig volt látható az összes vers és festmény. Nemsokára *Ruppert János* német nemzetiségi szobrászművésznek lesz egy hónapig kiállítása. Áprilisban szeretnénk elkezdni a felkészülést, a levéltári, múzeumi kutatómunkát a megyei körképhez. Tavaly volt két nyertes pályázatunk, az egyik révén egy szüreti képzőművészeti pályázatot írtunk ki általános és középiskolások számára. Az is nagyon jól sikerült, rengeteg pályaművet kaptunk. Kétheti kiállításukra külön kellett bérelnünk egy helyet itt, a Király utcában. A másik nyertes pályázatunk: a tavaly 100 éves magyar animációhoz kötődött. Négy nagy magyar animációs rendező egy-egy kiállításon történő bemutatására készültünk. A pályázatot ugyan megnyertük, de sajnos nem annyi pénzt kaptunk, amennyit terveztünk hozzá, csak a töredékét. Így március közepétől egy hónapon át egyetlen alkotót tudtunk csak bemutatni: *Jankovics Marcellt*, az egyik legnagyobb élő, animációs rendezőnk. Lesz még egy egyetemi kiállításunk is. A vizuális tanszékkel nagyon jó a kapcsolatunk, már kétszer volt nálunk záró kiállításuk. Idén is kéthetes tárlatuk lesz.

Nemes Gizi